

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

**Факультет соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності
Кафедра історії, музеєзнавства та пам'яткознавства**

ІСТОРІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»
ОП «Цифрові музейні індустрії»

Харків – 2023

УДК 94(4)"03/14"(073)

I-90

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 10 від 20.04.2023 р.)
Рекомендовано кафедрою історії, музеєзнавства та пам'яткознавства
(протокол № 9 від 23 лютого 2023 р.)

Рецензенти:

Шандра І. О., доктор історичних наук, професор,
професор кафедри історії, музеєзнавства та пам'яткознавства
Харківської державної академії культури

Лиман С. І., доктор історичних наук, професор,
професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

Укладач:

Бірьова О. Ю., кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії, музеєзнавства та пам'яткознавства ХДАК.

I-90 Історія середніх віків: прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спец. 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство», ОП «Цифрові музейні індустрії»/ Харків. держ. акад. культури ; [уклад. О. Ю. Бірьова]. — Харків : ХДАК, 2023. — 33 с.

Навчальний курс «Історія середніх віків» являється важливим компонентом підготовки бакалаврів за спеціальністю 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство». Зміст курсу розкриває історичний поступ людства від часів розпаду Римської імперії до Англійської революції XVII ст. Вивчення курсу є логічним продовженням історії стародавнього світу та античних часів. Дослідження історії середньовіччя допомагає на науковому рівні створювати музейні експозиції з означеного періоду.

УДК 94(4)"03/14"(073)

© Харківська державна академія культури, 2023 р.

© Бірьова О.Ю., 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 02 Культура і мистецтво (шифр і назва)	Обов'язкова
Індивідуальне науково-дослідне завдання не передбачене	Спеціальність Музеєзнавство, пам'яткознавство Освітня програма Цифрові музейні індустрії	Рік підготовки
		1-й
Загальна кількість годин – 180	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Семестр
		2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 60 самостійної роботи здобувача вищої освіти – 120	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції
		40
		Семінарські
		20
		Індивідуальні завдання:
	Вид контролю: екзамен.	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – ознайомлення студентів з історією середніх віків західноєвропейських країн та Візантійської імперії, характеристика особливостей висвітлення середньовічної історії у виставковій музейній діяльності.

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна.

Загальні компетентності:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- Здатність працювати в команді, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Фахові компетентності:

- Здатність критичного ставлення до історичного джерела.
- Здатність до професійної мобільності та уміння адаптуватися до нових виробничих ситуацій.
- Застосовувати набуті знання в професійній діяльності і чітко, послідовно та логічно висловлювати свої думки та переконання, вести результативні бесіди.
- Оцінювати наукові і культурні досягнення української цивілізації, як складової частини світової, поважно ставитися до різних культур, ідеологій і неухильно дотримуватися права людини, захищати права людини в Україні.

Програмні результати навчання:

- Використовувати міждисциплінарний підхід в атрибуції об'єктів історико-культурної спадщини.

- Аналізувати й узагальнювати історико-культурний матеріал у певній системі.
- Розробляти наукові концепції експозицій та виставок для музеїв, заповідників, інших закладів музейного типу.
- Розробляти дизайн музейних експозицій на основі наукової концепції.
- Розробляти концепцію, структуру екскурсії; вміти проводити екскурсію на високому професійному рівні.
- Здійснювати аналіз вітчизняного законодавства з метою визначення його відповідності міжнародним зобов'язанням України у сфері охорони пам'яток, музейної діяльності; визначати основні засади щодо ввезення, вивезення, передачі права власності на культурні цінності відповідно до ратифікованих Україною Конвенцій ЮНЕСКО.
- Робити презентації усно із візуальним супроводом, електронні презентації, відео-презентації, презентації в письмовій формі державною та іноземною мовами.
- Застосовувати інформаційно-комп'ютерні технології у професійній діяльності.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання та підсумкова форма контролю

Кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених студентам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу студента.

Підсумковий контроль здійснюється у формі усного екзамену: оцінюється повнота та сутність знань, вміння відповідати на питання, визначати тенденції й особливості.

Рівень досягнення запланованих результатів навчання перевірятиметься за допомогою таких форм контролю:

- 1) виступ на семінарському занятті із доповіддю;
- 2) доповнення на семінарському занятті, формулювання запитань до виступаючого;
- 3) участь у дискусії та обговоренні, робота у групах;
- 4) підготовка аналізу експозиції по середньовічній історії.

Критерії оцінювання результатів навчання за 100 бальною рейтинговою шкалою

Відповідь оцінюється за такими критеріями: - точність відтворення змісту понять, адекватність використання професійної термінології; - повнота, глибина, системність знань; - здатність логічно мислити, аналізувати, порівнювати, узагальнювати; - уміння формулювати, обґрунтовувати власні думки, факти й робити висновки тощо; - комунікативні навички. Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Історія середніх віків» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової екзаменаційного кредиту:

Для екзамену

Теми 1-5	Теми 6-10	Теми 11-15	Теми 16-20	Підсумковий контроль (іспит)
15 %	15 %	15 %	15 %	40 %
				Екзаменаційна сесія

Кількість тижнів для теоретичної підготовки – 15, тем – 20.

ЗМІСТ І СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин			
	Усього	У тому числі		
		Лекції	Семін.	Сам. роб.
1	2	3	4	5
Тема 1. Вступ до історії середніх віків.	8	2		6
Тема 2. Занепад Західної Римської імперії та створення варварських держав.	8	2		6
Тема 3. Розвиток феодалізму у франкській державі.	10	2	2	6
Тема 4. Візантія в IV – XI ст.	8	2		6
Тема 5. Західна Європа наприкінці раннього середньовіччя IX- XI ст. Виникнення міст.	10	2	2	6
Тема 6. Церква в ранньому середньовіччі. Хрестові походи.	8	2		6
Тема 7. Англія в XI – XV ст.	10	2	2	6
Тема 8. Німеччина та Скандинавські країни в XI – XV ст.	8	2		6
Тема 9. Франція в XI – XV ст.	8	2		6
Тема 10. Країни Піренейського півострова та Італія в XI – XV ст.	8	2		6
Тема 11. Візантія в XI – XV ст.	10	2	2	6
Тема 12. Культура європейських країн в V –	12	2	4	6

XV ст.				
Тема 13. Великі географічні відкриття та виникнення капіталістичних відносин.	10	2	2	6
Тема 14. Німеччина в XVI – початку XVII ст. Реформація.	8	2	2	6
Тема 15. Реформація в Швейцарії та католицька реакція.	8	2		6
Тема 16. Нідерландська революція.	10	2	2	6
Тема 17. Країни Піренейського півострова та Італія в XVI – початку XVII ст.	8	2		6
Тема 18. Англія та Скандинавія в XVI – початку XVII ст.	8	2		6
Тема 19. Франція в XVI – початку XVII ст.	8	2		6
Тема 20. Міжнародні відносини та 30-літня війна.	10	2	2	6
Разом:	180	40	20	120

ЗМІСТ КУРСУ

«Історія середніх віків» як навчальна дисципліна. Теоретичне та практичне значення курсу. Предмет, завдання, зміст і структура курсу, його місце у системі професійної підготовки фахівця з музеєзнавства та пам'яткознавства. Взаємозв'язок курсу з іншими дисциплінами. Джерелознавча база вивчення навчальної дисципліни: основна і додаткова література.

Тема 1. Вступ до історії середніх віків.

Мета та завдання курсу. Предмет дослідження. Термін «середні віки» його походження та трактування різними історичними школами. Визначення

феодалізму. Питання періодизації історії середньовіччя. Джерела з історії середніх віків. Розвиток німецьких племен. Падіння Західної Римської імперії та утворення варварських держав.

Тема 2. Занепад Західної Римської імперії та створення варварських держав.

Криза рабовласницької системи та зародження феодальних відносин. Еволюція права власності та соціального статусу. Християнізація імперії. Християнські протести. Падіння Західної Римської імперії. Варварські племена.

Тема 3. Розвиток феодалізму у франкській державі.

Франкське завоювання Галії. Держава Меровінгів. «Салічна прада». Галоримське населення та його роль у феодалізації франкського суспільства. Франкська держава та її поділ за наступників Хлодвіга. Об'єднання країни майордомами Австразії. Перехід королівського титулу до Піпіна Короткого. Утворення Папської держави. Подальше розширення франкської держави. Імперія Карла Великого. Еволюція імперії Карла Великого та її розпад.

Тема 4. Візантія в IV – XI ст.

Утворення Візантійської імперії. Аграрний устрій Візантії IV—VI ст. Міста, ремесла та торгівля. Державний устрій. Християнська церква та єретичні рухи. Правління імператора Юстиніана. Повстання «Ніка». Зовнішня політика та війни Юстиніана. Вторгнення слов'ян. Візантія наприкінці VI—середині XI ст. Соціально-економічні та політичні зміни. Іконоборський рух.

Тема 5. Західна Європа наприкінці раннього середньовіччя IX-XI ст. Виникнення міст.

Стани суспільства. Феодална ієрархія. Побут різних верств населення. Натуральне господарство. Виникнення Французького королівства. Італія до

кінця XI в. Німеччина X—XI вв. Північна Європа в IX—XI ст. Англія до середини XI ст. Іспанія в VIII — середині XI в.

Виникнення середньовічних міст. Теорії виникнення міст. Населення та архітектура міст. Ремесла та цехи в містах. Міські купці та їх об'єднання.

Тема 6. Церква в ранньому середньовіччі. Хрестові походи.

Церква в часи раннього середньовіччя. Оформлення християнської догматики. Вселенські собори. Християнізація німецьких та кельтських племен в IV—V ст. Причини хрестових походів та їх характер. Початок руху хрестоносців. Перший хрестовий похід. Держави хрестоносців на Сході. Наступні хрестові походи. Причини занепаду та наслідки руху хрестоносців. Дитячий хрестовий похід. Лицарські ордени.

Тема 7. Англія в XI – XV ст.

Нормандське завоювання. Завершення процесу феодалізації. «Книга Страшного суду». Аграрний устрій та положення селян в XI – XII ст. Розвиток міст. Завоювання Ірландії. Спроби захоплення Шотландії. Виникнення англійської нації. Англія в XIII ст. Велика Хартія вольностей. Громадянська війна 1263 – 1267 рр. Англійський парламент в XIII—XIV ст. Виникнення станової монархії. Загарбницькі війни Англії в Уельсі, Шотландії та Ірландії.

Англія в XIV—XV ст. Повстання Уота Тайлера. «Старе» та «нове» дворянство. Повстання Джека Кеда. Війна Багряної та Білої троянди.

Тема 8. Німеччина та Скандинавські країни в XI – XV ст.

Розвиток міст. Еволюція аграрних відносин. Німецька експансія на Сході. Крах італійської політики німецьких імператорів. Укріплення самостійних територіальних князівств. Селянські рухи XIV—XV ст.

Скандинавські країни в XII—XV ст. Норвегія. Розвиток феодалізму в Швеції та Данії. Війна Данії з Ганзою. Кальмарська унія.

Тема 9. Франція в XI – XV ст.

Розвиток міст. Товарно-грошові відносини та їх вплив на французьке село. Збільшення королівського домену. Альбігойські війни. Державне управління в XIII – XIV ст. Боротьба з папством та виникнення Генеральних штатів. Початок Столітньої війни. Паризьке повстання 1356 – 1358 рр. Жакерія. Реформи Карла V. Повстання кабошєнів. Продовження Столітньої війни. Жанна д'Арк. Реформи Карла VII. Політичне об'єднання Франції в другій половині XV ст.

Тема 10. Країни Піренейського півострова та Італія в XI – XV ст.

Реконкіста XI—XIII ст. Економічний розвиток півострова. Міста. Політична організація. Піренейський півострів в XIV—XV ст. Соціально-економічний розвиток. Церква та ересі.

Італія в XI—XV ст. Міста та села. Боротьба міст з сеньйорами. Папська область. Боротьба міст Північної Італії проти німецьких феодалів. Процес особистого звільнення селян. Повстання Дольчіно. Римська республіка. Південна Італія та Сицилія в XV ст. Синьйорія Медичі у Флоренції.

Тема 11. Візантія в XI – XV ст.

Феодалні міста та вотчина наприкінці XI – XII ст. Зовнішня політика імперії за часів Комнінів. Селянські виступи. Четвертий хрестовий похід та Латинська імперія. Венеціанська Романія. Генуезька Романія. Грецькі держави в першій

половині XIII ст. Візантія наприкінці XIII – першій половині XIV ст. Повстання зілотів. Падіння Візантійської імперії. Культура Візантії IV—XV ст.

Тема 12. Культура європейських країн в V – XV ст.

Каролінгське відродження. Світобачення. Теологія та філософія. Школи та університети. Героїчний епос. Лицарська культура. Міська культура. Нові течії. Народна культура. Художній ідеал. Лоренцо Вала та його естетична концепція. Мистецтво Раннього Відродження. Розвиток науки. Конфронтація та розподіл західної та східної церков.

Тема 13. Великі географічні відкриття та виникнення капіталістичних відносин.

Причини Великих географічних відкриттів. Відкриття Америки. Відомі мореплавці, їх дослідження та плавання. Колоніальні захоплення Португалії. Завоювання Мексики та Перу Іспанією. Наслідки Великих географічних відкриттів в Європі.

Розвиток виробничих сил. Розвиток сільського господарства. Революція цін та її соціальні наслідки.

Тема 14. Німеччина в XVI – початку XVII ст. Реформація.

Особливі умови розвитку економічного та політичного розвитку Німеччини. Гуманізм. Німецька Реформація. Початок Великої селянської війни. Гейльбронська програма. Селянські війни в Середній Німеччині. Причини невдач селянського руху. Реформація Лютера. Аугсбургське віросповідання. Шмалькальденський союз, Аугсбургський релігійний мир. Німеччина в другій половині XVI та на початку XVII ст.

Тема 15. Реформація в Швейцарії та католицька реакція.

Економічний розвиток Швейцарських кантонів. Причини Реформації в Швейцарії. Ульріх Цвінглі та його вчення. Реформація в Цюріху. Наслідки Цвінгліанської Реформації. Кальвіністична церква. Політичні погляди Кальвіна. Історичне значення Реформації в Швейцарії. Феодална реакція та Контрреформація в Європі. Орден єзуїтів. Тридентський собор.

Тема 16. Нідерландська революція.

Нідерланди на початок XV ст. Економічний розвиток Нідерландів в XVI ст. Соціальні наслідки економічних змін. Положення різних станів на початку революції. Іконоборницьке повстання.

Нідерландська революція. Партизанська війна в країні. Політика принца Оранського. Повстання 1572 р. та 1576 рр. «Гентське умиротворення». Усунення від влади Філіпа II.

Південні Нідерланди та республіка Об'єднаних провінцій в першій половині XVII ст. Поновлення війни. Вестфальський мир.

Тема 17. Країни Піренейського півострова та Італія в XVI – початку XVII ст.

Економічне положення Іспанії. Завоювання колоній. Державний устрій Іспанії. Кортеси. Загострення ситуації в країні, початок правління Карла V. Повстання Кастильських міст «Комунерос».

Економічний занепад Іспанії в XVI – XVII ст. Іспанський абсолютизм. Зовнішня політика Іспанії. Іспанія на початок XVII ст. Вигнанняморисків.

Положення Португалії. Народні рухи в першій половині XVII ст.

Італія в XVI ст. та в першій половині XVII ст. Італійські війни 1494-1559 рр. Економічний занепад Італії. Католицька реакція в країні.

Тема 18. Англія та Скандинавія в XVI – початку XVII ст.

Кроваве законодавств. Мануфактурна галузь виробництва. Абсолютизм в Англії. Внутрішня політика. Колоніальна експансія. Англо-шотландські війни. Загострення соціальних питань в Англії наприкінці XVI та на початку XVII ст.

Данія. Спроба встановлення абсолютизму Кальмарської унії (1523). Реформація в Данії.

Швейцарія. Густав Ваза. Звільнення від датського опанування. Реформація. Розвиток мануфактурної промисловості.

Фінляндія в XVI – XVII ст.

Норвегія в XVI – XVII ст.

Тема 19. Франція в XVI – початку XVII ст.

Сільське господарство та аграрний устрій. Промисловість та торгівля в XVI ст. Формування внутрішнього ринку. Французький абсолютизм. Реформаційний рух у Франції. Початок громадянської війни: періоди громадянської війни. Паризька ліга 1585 р. Нантський едикт. Внутрішня та зовнішня політика Генріха IV. Генеральні штати 1614 р. Народні повстання першої половини XVII ст.

Тема 20. Міжнародні відносини та 30-літня війна.

Характер міжнародних відносин. Західна Європа та східні каїни. Зміни у співвідношенні сил на міжнародній арені в XIV – XV ст. Міжнародні відносини в XVI ст. Міжнародні відносини в першій половині XVII ст.

Тридцятилітня війна.

Активізація боротьби двох таборів. Події в Чехії та їх значення. Перший та другий періоди війни. Результати та значення тридцятилітньої війни в Європі.

МЕТОДОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Теми семінарських занять

№ п/п	Назва	Кількість годин
1	«Салічна правда».	2
2	Виникнення середньовічних міст.	2
3	Велика Хартія вольностей.	2
4	Візантійська культура IV – XV ст.	2
5	Освіта в середньовічній Європі.	2
6	Розвиток медицини в епоху Середньовіччя.	2
7	Відкриття нових територій.	2
8	Реформаційні рухи в Німеччині та Швейцарії.	2
9	Нідерландська революція.	2
10	Тридцятилітня війна (1618-1648 рр.).	2
Разом:		20

Теми самостійної роботи

№ п/п	Назва	Кількість годин
1	Класифікація середньовічних джерел.	6
2	Племена давніх германців.	6
3	Імперія Карла Великого.	6
4	Правління імператора Юстиніана.	6
5	Суспільний поділ європейського населення X—XI ст.	6
6	Лицарські ордени.	6
7	Утворення англійського парламенту.	6

8	Утворення системи територіальних князівств в Німеччині.	6
9	Феодалні відносини у Франції в X – XIII ст.	6
10	Реконкіста XI—XIII ст.	6
11	Захоплення Візантійської імперії в 1453 р.	6
12	Ідеологія доби Відродження в Європі.	6
13	Відкриття Американського континенту та завоювання нових земель.	6
14	Селянська війна в Німеччині в XVI ст.	6
15	Ульріх фон Цвінглі та його вчення.	6
16	Економічний розвиток Нідерландів в XVI ст.	6
14	Італія в період італійських війн 1494 – 1559 рр.	6
18	Колоніальна політика Англії в XVI – початку XVII ст.	6
19	Реформаційний рух у Франції.	6
20	Міжнародні відносини в XVI ст.	6
Разом:		120

Завдання до практичних занять та самостійної роботи студентів

Теми семінарських занять

Семінарське заняття №1

Тема. «Салічна правда».

Питання для обговорення:

1. Походження джерела.
2. Структура документу.
3. Зміст документу.

Література: 1, 5, 12, 14.

Семінарське заняття №2

Тема. Виникнення середньовічних міст.

Питання для обговорення:

1. Теорії походження міст.
2. Римські міста в Європі.
3. Архітектура ранньосередньовічних міст.
4. Правове положення міст.

Література: 1, 7, 13.

Семінарське заняття №3

Тема. Велика Хартія вольностей.

Питання для обговорення:

1. Соціально-політична боротьба в Англії на початку XIII ст.
2. Відображення інтересів окремих соціальних груп.
3. Гарантії дотримання документу.

Література: 1, 5, 7, 12.

Семінарське заняття №4

Тема. Візантійська культура IV – XV ст.

Питання для обговорення:

1. Візантійське законодавство.
2. Освіта.
3. Архітектура.
4. Література.

Література: 1, 6, 9.

Семінарське заняття №5

Тема. Освіта в середньовічній Європі.

Питання для обговорення:

1. Монастирські школи та школи ордену єзуїтів.
2. Цехові школи та школи гільдій.
3. Історія виникнення та устрій середньовічних університетів.
4. Міські школи та колегії.

Література: 1, 6, 7.

Семінарське заняття №6

Тема. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя.

Питання для обговорення:

1. Медична наука та література.
2. Відомі лікарі середньовіччя.
3. Світові епідемії.
4. Гігієна в епоху Середньовіччя.

Література: 1, 6, 9.

Семінарське заняття №7

Тема. Відкриття нових територій.

Питання для обговорення:

1. Відкриття Американського континенту.
2. Відкриття Австралії.
3. Відомі мореплавці.

Література: 1, 7, 9.

Семінарське заняття №8

Тема. Реформаційні рухи в Німеччині та Швейцарії.

Питання для обговорення:

1. Причини Реформації в Німеччині та Швейцарії.
2. Постаті Ж. Кальвіна та М. Лютера та суть їхнього вчення.
3. Наслідки Реформації в Німеччині та Швейцарії.

Література: 2, 11, 14.

Семінарське заняття №9

Тема. Нідерландська революція.

Питання для обговорення:

1. Причини революції в Нідерландах.
2. Особливості першої та другого етапів.
3. Постаті революції.
4. Революційні наслідки.

Література: 2, 7, 14.

Семінарське заняття №10

Тема. Тридцятилітня війна (1618-1648рр.).

Питання для обговорення:

1. Ворогуючі сторони та командувачі.
2. Періоди 30-літньої війни.
3. Військова тактика та наслідки війни.

Література: 3, 7, 14.

Теми самостійної роботи

Самостійна робота №1

Тема. Класифікація середньовічних джерел.

Мета: на основі наявних матеріалів провести класифікацію письмових джерел Візантії V—XI ст.

Завдання: Дослідити існуючу класифікацію джерел: природничо-географічні, етнографічні, речові, художньо-зображальні, писемні.

Визначити види письмових джерел Візантії V—XI ст.

Література: 1, 9, 12,14.

Самостійна робота №2

Тема. Племена давніх германців.

Мета: на основі наявних матеріалів, проаналізувати особливості суспільного устрою та побуту германських племен.

Завдання: Охарактеризувати соціально-економічну структуру германських племен та розвиток господарства.

Визначити культуру та побут племен.

Дослідити карту розселення племен давніх германців в Європі.

Література:1, 5, 14.

Самостійна робота №3

Тема. Імперія Карла Великого.

Мета: на основі наявних матеріалів, дослідити династичні та зовнішньополітичні зміни держави Франків.

Завдання: проаналізувати умови приходу до влади нової династії.

Охарактеризувати особливості зовнішньої політики Карла Великого.

Література:1, 5, 9.

Самостійна робота №4

Тема. Правління імператора Юстиніана.

Мета: на основі наявних матеріалів, проаналізувати внутрішню та зовнішню політику.

Завдання: Охарактеризувати умови приходу до влади та особисті якості.

Визначити основні реформи Юстиніана.

Проаналізувати особливості зовнішньої політики.

Література: 1, 5, 6.

Самостійна робота №5

Тема. Суспільний поділ європейського населення X—XI ст.

Мета: на основі наявних матеріалів, розробити власну класифікацію станів населення.

Завдання: Визначити стани населення та встановити на які категорії поділявся кожний стан.

Розробити класифікаційну таблицю поділу європейського суспільства в X—XI ст.

Література: 1, 7, 14.

Самостійна робота №6

Тема. Лицарські ордени.

Мета: на основі наявних матеріалів, охарактеризувати будь-який лицарський орден на ваш вибір.

Завдання: Ознайомитись із причиною утворення ордену.

Встановити устрій та особливості будь-якого ордену, на ваш вибір.

Література: 1, 5, 7.

Самостійна робота №7

Тема. Утворення англійського парламенту.

Мета: на основі наявних матеріалів, з'ясувати умови формування та компетенцію англійського парламенту.

Завдання: Визначити передумови утворення парламенту в Англії.

Охарактеризувати склад та повноваження англійського парламенту.

Література:1, 5, 14.

Самостійна робота №8

Тема. Утворення системи територіальних князівств в Німеччині.

Мета: на основі наявних матеріалів, проаналізувати процес утворення територіальних князівств.

Завдання: Визначити економічні особливості та зв'язки різних частин Німеччини.

На основі отриманого матеріалу, скласти карту територіальних князівств Німеччини.

Література:1, 5, 7.

Самостійна робота №9

Тема. Феодальні відносини у Франції в X – XIII ст.

Мета: на основі наявних матеріалів, охарактеризувати особливості феодального устрою Франції X – XIII ст.

Завдання: Визначити поділ феодального прошарку суспільства Франції.

Охарактеризувати процес формування сеньйоральних відносин.

Література:1, 4, 14.

Самостійна робота №10

Тема. Реконкіста XI—XIII ст.

Мета: на основі наявних матеріалів, дослідити особливості перебігу подій Реконкісти.

Завдання: Визначити умови та перебіг основних подій Реконкісти.

З'ясувати особливості різних територій Піренейського півострова.

Література: 2, 7, 14.

Самостійна робота №11

Тема. Захоплення Візантійської імперії в 1453 р.

Мета: на основі наявних матеріалів, визначити причини падіння Візантійської імперії.

Завдання: Проаналізувати причини падіння імперії: економічні, соціальні, зовнішньополітичні.

Визначити історичне значення та подальшу долю візантійської спадщини.

Література: 2, 6, 14.

Самостійна робота №12

Тема. Ідеологія доби Відродження в Європі.

Мета: на основі наявних матеріалів, визначити ідеологічні зміни в європейському суспільстві в період Відродження.

Завдання: Проаналізувати причини змін в менталітеті європейського суспільства.

Формування нових парадигм у європейському світогляді.

Література: 2, 10, 14.

Самостійна робота №13

Тема. Відкриття Американського континенту та завоювання нових земель.

Мета: на основі наявних матеріалів, визначити етапи колоніальних завоювань.

Завдання: Охарактеризувати експедиції до Американського континенту.

Визначити соціально-економічний та господарський устрій місцевого населення Південної Америки.

Встановити етапи загарбницьких війн в Мексиці та Перу.

Література: 2, 7, 14.

Самостійна робота №14

Тема. Селянська війна в Німеччині в XVI ст.

Мета: на основі наявних матеріалів, дослідити події селянської війни в Німеччині.

Завдання: Визначити причини початку селянської війни.

Проаналізувати хід та наслідки селянської війни в Німеччині.

Література: 2, 7, 14.

Самостійна робота №15

Тема. Ульріх фон Цвінглі та його вчення.

Мета: на основі наявних матеріалів, дослідити реформаційні погляди Ульріха фон Цвінглі.

Завдання: Дослідити формування культурно-ідеологічних поглядів Ульріха фон Цвінглі.

Проаналізувати основні ідеї вчення християнського гуманіста.

Література: 2, 7, 14.

Самостійна робота №16

Тема. Економічний розвиток Нідерландів в XVI ст.

Мета: на основі наявних матеріалів, визначити особливості економічного розвитку Нідерландів.

Завдання: Визначити спеціалізацію різних територіальних груп провінцій Нідерландів.

Проаналізувати зміни в соціальному поділі суспільства, як наслідок економічного розвитку.

Література:3, 7, 14.

Самостійна робота №17

Тема. Італія в період італійських війн 1494 – 1559 рр.

Мета: на основі наявних матеріалів, дослідити причини та наслідки італійських війн.

Завдання: З'ясувати причини початку воєнного конфлікту та інтереси ворогуючих сторін.

Дослідити наслідки воєнних дій для італійських міст.

Література:3, 7, 14.

Самостійна робота №18

Тема. Колоніальна політика Англії в XVI – початку XVII ст.

Мета: на основі наявних матеріалів, вивчити збройні конфлікти Англії з Ірландією та Шотландією.

Завдання: Дослідити конфлікт з Ірландією.

Проаналізувати англо-шотландські війни.

Література:3, 7, 14.

Самостійна робота №19

Тема. Реформаційний рух у Франції.

Мета: на основі наявних матеріалів, дослідити поширення реформаційних ідей у Франції в XVI ст.

Завдання:

Проаналізувати поширення лютеранських ідей у Франції.

Визначити причини та наслідки громадянської війни у Франції в XVI ст.

Література: 3, 4, 14.

Самостійна робота №20

Тема. Міжнародні відносини в XVI ст.

Мета: на основі наявних матеріалів, проаналізувати особливості міжнародних відносин в Європі в XVI ст.

Завдання: Дослідити кордони європейських країн та встановити області, які були об'єктами боротьби.

Визначити відносини з Отаманською імперією.

Література: 3, 8, 14.

Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- Практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій); дослідницький метод, проблемний метод, метод аналізу помилок, брейнстормінг («мозковий штурм»).

Для самостійної роботи використовується також дослідницький метод:

– підготовка повідомлення /доповіді (з презентацією/або без неї),– пошук візуального матеріалу в Інтернеті за тематикою навчальної дисципліни, розміщення візуальних матеріалів в електронному НМКД або у формі постів у соціальних мережах.

Форми контролю

№ з/п	Вид контролю	Методи контролю
1.	Поточний.	Тестування. Доповіді на семінарському занятті. Відпрацювання пропущених занять. Усне опитування.
2.	Періодичний.	Онлайн тестування.
3.	Самостійна робота.	Звіт про самостійну роботу. Есе.
4.	Підсумковий контроль.	Екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Розподіл балів за формами контролю.

Наприклад:

- відвідування заняття — 0-1; 20 занять — до 10 балів;
- робота на семінарському занятті — 3-5; 5 семінари — до 50 балів;
- усне опитування — 1-2; 3 усних опитування — до 6 балів;
- онлайн тестування — 3-5; 2 тестування — до 10 балів;
- підготовка та виступ з рефератом — 5-7;
- тощо.

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю: екзамен — від 60 до 90 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Обов'язкова

1. Балух В.О. Коцур В. П. Історія середніх віків. Чернівці : Наші книги, 2010. Т.1. 494 с.
2. Балух В.О. Коцур В. П. Історія середніх віків. Чернівці : Наші книги, 2011. Т.2., Ч.1. 301 с.
3. Балух В.О. Коцур В. П. Історія середніх віків. Чернівці : Наші книги, 2011. Т.2., Ч.2. 313 с.

Додаткова

4. Ададуrow В. Історія Франції. Королівська держава та створення нації. Львів : Вид-во УКУ, 2002. 412 с.

5. Беззубенко А. В. Історія Середніх віків (V – XVст.). Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. 106 с.

6. Войтович Л., Мельников М., Сорочан С. та ін. Історія Візантії. Вступ до візантиністики. Посібник. Львів : Априорі, 2011. 880 с.

7. Войтович Л., Козак Н., Овсінський Ю. та ін. MediumAevum : Середні віки. Підручник. 2010. Львів : Тріада Плюс. 502 с.

8. Гавриленко О., Новікова Л., Сироїд Т. Історія міжнародного права. Хрестоматія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

9. Історія середніх віків: практикум / Укладач В. Гордієнко, Г. Гордієнко, І. Кривошея, О. Салата. Київ: КНТ, 2018. Ч. 1.

10. Історія середніх віків: практикум / Укладач В. Гордієнко, Г. Гордієнко, І. Кривошея, О. Салата. Київ: КНТ, 2018. Ч. 2.

11. Історія західноєвропейського Середньовіччя. Хрестоматія / Упорядник М. Рудь. Київ : Либідь, 2005.

12. Семенко С. Історія раннього Середньовіччя: документи та матеріали. Хрестоматія. 2021. Одеса : Фенікс, 230 с.

13. Hamerow Helena Medieval History and Archaeology. New York :Oxford university press, 2002. 225 p.

14. The Oxford illustrated history of Medieval Europe / Edited by G. Hlmes. New York :Oxford university press, 1988. 398 p.

Інформаційні ресурси

15. Історико-музеезнавча бібліотека: http://t.me/muzeyeznavtsi_literatura

16. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого: <http://www.nplu.org>.

17. Національна бібліотека України В.І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>.

18. Харківська державна академія культури: <http://c.ac.kharkov.ua>.

19. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка: [http : //
www.korolenko.kharkov.com](http://www.korolenko.kharkov.com)

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИЦИПЛІНИ

1. Періодизація історії середніх віків.
2. Класифікація джерел з середньовічної історії.
3. Християнізація Римської імперії. Християнські ересі.
4. Падіння Західної Римської імперії.
5. Держава Меровінгів.
6. Франкська монархія Каролінгів.
7. Утворення Візантійської імперії.
8. Правління імператора Юстиніана.
9. Візантія в другій половині IX – середині XI ст.
10. Західна Європа наприкінці раннього середньовіччя.
11. Виникнення міст.
12. Хрестові походи: їх причини та наслідки.
13. Лицарські ордени католицької церкви.
14. Англія в XI-XIII ст.
15. Англія в XIV—XV вв.
16. Німеччина в XI – XV ст.
17. Скандинавські країни в XI – XV ст.
18. Франція в XI—XIIIст.
19. Франція в XIV—XVст.
20. Країни Піренейського півострова в XI – XV ст.
21. Італія в XI – XV ст.
22. Візантія наприкінці XI – в XV ст.
23. Культура Візантії IV – XV ст.
24. Середньовічна культура Західної Європи в V—XVст.
25. Християнська європейська церква та ересі.
26. Виникнення капіталістичних відносин в країнах Західної Європи.
27. Великі географічні відкриття та їх наслідки.

28. Економічний та соціальний розвиток Німеччини в XVI – початку XVII ст.
29. Реформація в Німеччині.
30. Селянська війна в Німеччині та її наслідки.
31. Реформація в Швейцарії.
32. Феодальна реакція та Контрреформація в Європі.
33. Нідерландська революція.
34. Республіка об'єднаних провінцій в першій половині XVII ст.
35. Іспанія в XVI – в першій половині XVII ст.
36. Португалія в XVI – в першій половині XVII ст.
37. Італія в XVI – в першій половині XVII ст.
38. Англія в XVI – в першій половині XVII ст.
39. Данія в XVI – в першій половині XVII ст.
40. Швеція в XVI – в першій половині XVII ст.
41. Норвегія в XVI – в першій половині XVII ст.
42. Франція в XVI – в першій половині XVII ст.
43. Міжнародні відносини в XVI – в першій половині XVII ст.
44. Тридцятилітня війна в Європі.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ІСТОРІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 02 «Культура та мистецтво»
спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»
освітньої програми «Цифрові музейні індустрії»

Укладач:

Бірьова Ольга Юріївна,
кандидат історичних наук, доцент

Друкується в авторській редакції

План 2023

Підписано до друку 24.04.2023 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф.
Ум. Друк арк. 1,99. Обл.-вид. арк. 2,08. Тираж 100. Зам. №
ХДАК, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК